

2. uzdevums.

2.1. Lasi tekstu par Dzejas dienu vēsturi!

Pirmā Dzejas diena tika rīkota **1965. gada 11. septembrī** Komunāru parkā (pašreizējā Esplanādē), tādējādi atzīmējot latviešu dzejnieka Raiņa **100. dzimšanas dienu**. Tajā atklāja Raiņa pieminekli. Nākamā gada **30. martā** Latvijas Rakstnieku savienība nolēma Dzejas dienas rīkot katru gadu, tā iedibinot jaunu tradīciju.

Dzejas dienu pasākumi notiek ne tikai Rīgā, bet visā Latvijā. Parasti šie pasākumi ilgst apmēram **21 dienu**, notiek gan dzejas lasījumi, gan tikšanās ar dzejniekiem. Kopš **1996. gada** par gada labāko dzejas grāmatu tiek pasniegta Dzejas dienu balva.

Raiņa simtgade deva impulsu vērienīgām kultūras norisēm un pasākumiem, kas aptvēra gan Raiņa literārā un kultūras mantojuma aktualizēšanu, gan jaunas tradīcijas – Dzejas dienu – iedibināšanu. Tā kā pieminekļa atklāšanas dienā dzejas lasījums bija izdevies, tad, domājams, radās ideja šādi godināt Raiņa dzimšanas dienu katru gadu, vienlaikus arī popularizējot aktuālo dzejas procesu.

2.2. Raksti trīs jautājumus par tekstu!

2.3. Samainieties ar burtnīcām! Raksti atbildes uz klasesbiedra jautājumiem!

1.

2.

3. _____

2.4. Novērtē klasesbiedra atbildes! Vērtē atbilžu saturu un pareizrakstību! Par katru atbildi iespējams saņemt divus punktus – vienu punktu par satura pareizību, vienu – par pareizrakstību. Ja nepieciešams, lūdz skolotāja vai klasesbiedru palīdzību!

2.5. Sameklē 2.1. uzdevumā piecus piemērus katrai vārdšķirai un ieraksti tos tabulās!

Lietvārdi	Īpašības vārdi	Darbības vārdi	Skaitļa vārdi

Vietniekvārdi	Apstākļa vārdi	Saikļi

2.6. Nosaki pēc izvēles piecu patstāvīgo vārdu sastāvu!

2.7. Raksti teikumu par dzeju un iesaisti tajā vienu no konstrukcijām: iespraudumu, vienlīdzīgus teikuma locekļus vai vienlīdzīgus teikuma locekļus saistījumā ar vispārinošo vārdu!

2.8. Izraksti no 2.1. uzdevuma teksta izceltos vārdu savienojumus nominatīvā! Skaitļa vārdus raksti vārdiem!

2.9. Izraksti no teksta vārdu savienojumus ar īpašības vārdu!

2.10. Raksti trīs teikumus par būtisko 2.1. uzdevuma tekstā!

3. uzdevums.

3.1. Lasi Imanta Ziedoņa tekstu! Raksti trīs teikumus, par ko, tavuprāt, ir šis teksts un kā to var saistīt ar virsrakstu!

Garainis, kas veicina vārīšanos

Saka: dzejniekam jāiet tautā.

Tātad pats teiciens jau pieņem kā pašsaprotamu, ka dzejnieks jau ir ārpus un nu jāiet atpakaļ. Kā tas tā varēja notikties, ka dzejnieks nokļuva ārpus tautas?

Es¹ piemēram² apgalvoju, ka neesmu ārpus tautas un nemaz atpakaļ man nav jāiet.

Viss kultūrvēsturiskais darbs atgādina katliņu, kas vārās uz evolūcijas uguns. Katliņš ir noslēgts (nosacīti – kā tauta, kā valsts, kā cilvēce, kā planēta).

Noteiktā temperatūrā parādās burbuļi, sākas vārīšanās... Tvaiku un garaiņu stihija savā kustībā, it kā labilitātē, bet galu galā mērķtiecīgā pārveidē ir tuva mākslinieku stihijai.

Kas būtu šie garaiņi mākslinieku, psihologu terminoloģijā?

„Neapzināti priekšstati”, kas tomēr palīdz atrisināt dažādus uzdevumus. [..]

Visi šie neapzinātie priekšstati [..] rada spiedienu zem vāciņa, virs ūdens. Kā zināms³ spiediena pieaugums pazemina vārīšanās kritisko temperatūru⁴ respektīvi⁵ veicina vārīšanos. Tāpēc es, garainis, kas veicina vārīšanos, esmu piederīgs pie visa, kas ir še, katliņā. Un, ja nu reiz notiek vārīšanās, tad nedrīkst prasīt, lai augšup skrejošs burbulis lien uz leju atpakaļ. Es esmu tautas burbulis, tautas tvaiks.

(Imants Ziedonis. „Garainis, kas veicina vārīšanos”)

3.2. Atrodi tekstā pasvītrotā vārda skaidrojumu tīmekļvietnē *tezaurs.lv*! Raksti to! Iesaisti šo vārdu teikumā ar iespraudumu!

3.3. Skaidro numurētās pieturzīmes!

1.

2.

3.

4.

5.

4. uzdevums.

4.1. Izlasi fragmentu no intervijas ar dzejnieku Martu Pujātu! Raksti intervijas virsrakstu! Saliec pieturzīmes ar * atzīmētajā teksta daļā!

Vieglāk ir uzrakstīt tekstu, un pēc tam mūziķi sacer klāt mūziku. Tā ir vieglāk, bet **nav** problēmu arī tad, ja ir jau gatava mūzika. Tā ir vēl viena lieta, kas

man visā tajā dzejošanas procesā patīk, ko es jau iesāku, stāstot par to valdīšanu pār dzeju. Man diezgan lielu prieku un baudījumu sagādā iespēja rakstīt dažādos stilos un veidos. Viens ir tas, ko es rakstu pats savā dzejā, kaut kas cits tad, kad man ir jāuzraksta kaut kas „Instrumentiem” vai Intaram Busulim, vai vēl kādam māksliniekam. Ar katru reizi tas ir cits rokraksts, cita tēlainība. Man patīk, ka es varu tā pārslēgties un dažādos dzejas stilos izpausties. *Vispār kad es domāju par dzeju par mākslu man pašam patīk tā sajūta ka es to uztveru kā kaut kādu vietu uz kuru es **dodos**. Nevis es tur dzīvoju bet zinu ka tur ir tā vieta tā dzeja. Tad es tur nokļūstu baudu to laiku ko es pavadu dzejā un varu doties uz vienu punktu uz kādu citu punktu un tad atgriezties mājās un tur ir mājas tur nav dzeja. Tas ir tas kā man šobrīd **iet**.

(Henrieta Verhoustinska. „Kurš spēj un nespēj radīt dzeju?
Saruna ar dzejniekiem Raimonu Ķirķi un Martu Pujātu”)

4.2. Izraksti izceltos darbības vārdus un pārveido tos nenoteiksmē! Raksti, kāpēc tie ir īpaši! Kā sauc šos darbības vārdus?

4.3. Izraksti no teksta desmit darbības vārdus! Nosaki to izteiksmi, laiku un personu!

P a r a u g s. *Uzrakstīt – nenot.*

Sacer – īst. izt., vienk. tag. dsk. 3. pers.

2. uzdevums.

2.1. Iekrāso burtu režģī 15 vārdus un vārdu savienojumus par valodu un saziņu!

M	Ī	M	I	K	A	K	L	P	O	T	R
T	R	U	N	Ā	Š	A	N	A	M	N	Ī
K	A	Ž	P	Ž	E	S	T	S	V	V	T
Z	K	L	A	U	S	Ī	Š	A	N	Ā	S
C	S	V	U	B	K	P	O	Ē	Č	R	I
V	T	T	Z	S	A	Z	I	Ņ	A	D	N
R	Ī	S	E	A	Ī	H	Ķ	Š	Ņ	S	O
H	Š	L	T	E	I	K	U	M	S	P	N
G	A	N	T	O	N	Ī	M	S	Ļ	A	Ī
F	N	J	K	V	Ē	S	T	U	L	E	M
V	A	L	O	D	A	S	S	T	I	L	S
K	O	M	U	N	I	K	Ā	C	I	J	A
P	U	B	L	I	S	K	Ā	R	U	N	A

2.2. Pieraksti sešiem 2.1. uzdevumā atrastajiem vārdiem īpašības vārdu vai darbības vārdu divdabja formā!

dzimtā valoda

2.3. Iesaisti ar saziņu saistītos teikumos trīs izveidotos vārdu savienojumus!

3. uzdevums.

3.1. Atrodi atbilstošas teikuma daļas!

1.	Zinātniskās valodas stilu lieto	A	laikrakstos, žurnālos, elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, publicistiska rakstura grāmatās, radio un televīzijas pārraidēs, dažādās runās, piemēram, preses apskatā, intervijā, reportāžā u. c.
2.	Publicistikas valodas stilu lieto	B	zinātniskajā un tehniskajā literatūrā (referāti, zinātniska satura ziņojumi, sarunas par zinātnisku tematu, zinātniskas diskusijas, bakalaura darbi, maģistra darbi, monogrāfijas, zinātniski raksti u. c.).
3.	Sarunvalodas stilu lieto	C	daiļliteratūrā. Daiļliteratūrā izmanto arī visus citus valodas stilus.
4.	Lietišķo rakstu valodas stils	D	ikdienas sazināšanās vajadzībām. Stila leksikas pamatā ir stilistiski neitrāli vārdi, bet šīs stila specifiku rada īpaša leksikas grupa – sarunvalodas vārdi, kurus lieto neoficiālā, brīvā sarunā.
5.	Daiļliteratūras stilu lieto	E	ir oficiālo dokumentu stils valsts un pašvaldības iestādēs, sabiedriskajās, nevalstiskajās organizācijās, saimnieciskajos, kā arī fizisko personu oficiālajos darījumos (iesniegums, pieteikums, paskaidrojums u. c.).

3.2. Nosaki katra fragmenta valodas stilu!

A Man varēja būt septiņi vai astoņi gadi, kad piedzīvoju vienu no savām dramatiskākajām bērnības epizodēm. Es gandrīz zaudēju valodu. Bija skaista rudens pēcpusdiens, kad mēs ar draudzeni no blakus mājas pretī hipodromam lasījām jau dzeltēt sākušās lapas. Pār kokiem izplatījās spēcīga deguma smaka, bet mums tas nešķita aizdomīgi, jo piemājas dārziņos, kas apjoza zirgu ringa bijušo godību, rudenos nereti kāds kaut ko dedzināja.

(Nora Ikstena. „Mātes piens”)

- B** Lībiešu valoda pieder pie urāliešu valodu saimes Baltijas jūras somu valodu grupas atšķirībā no latviešu valodas, kas ietilpst indoeiropiešu valodu saimes baltu valodu grupā. Lībiešu valodai tuvākās radu valodas ir igauņu, somu un karēļu, tālākās – sāmu, ungāru, mordviešu un citas urāliešu saimei piederīgās valodas.

(Pieejams: <http://www.livones.net/lv/valoda/libiesu-valoda>)

- C** – Čau, Jāni!
– Čau!
– Es pat nezinu, kā lai šo sarunu iesāk. Laikam jau ar atvainošanos par to, ka nebiju disenē!
– Labi jau labi!

- D** Lūdzu piešķirt man skolvadības sistēmas *E-klase* paroli un nosūtīt to uz mobilā telefona numuru 25678903. Piekrītu, ka
- pakalpojumu izvēli veikšu pats, pievienojoties *E-klasei* ar man piešķirto paroli;
 - man piešķirto paroli nenodošu citai personai (arī ģimenes locekļiem ne).

4. uzdevums.

4.1. Ievieto mīklās, sakāmvārdos un parunās norādītos antonīmus!

jauns – vecs

jaunība – vecums

_____ ar spēku, _____ ar prātu.

Mācies agrā _____, ja gribi būt gudrs.

Labāk _____ ar godu, nekā _____ bez goda.

_____ neplātās, _____ izdara.

_____ putni _____ putnu dziesmas dzied.

liels – mazs

Mēle _____, bet _____ lietas pastrādā.
Jo _____ manta, jo _____ mīlestība.
_____ cinītis gāž _____ vezumu.
_____ slava, _____ gods.
_____ darbs labāks par _____ slinkumu.

labs – slikts

Labāk _____ kaimiņš nekā _____ draugs.
_____ cilvēks, _____ muzikants.
_____ slava iet kājām, _____ jāj jāšus.
_____ rādās, _____ būs.
_____ dienas raksti akmenī, _____ – smil-

tīs, tad tev vienmēr labi ies.

melns – balts

Arājam _____ rokas, bet _____ maize.
Ne _____, ne _____, ne cepts, ne vārīts.
Netaisi _____ par _____!
Kur _____ namdurvis, tur _____ meitas.
Jo _____ maize, jo _____ zobi, jo _____
maize, jo _____ zobi.

4.2. Izvēlies vienu mīklu, parunu vai sakāmvārdu un raksti, kā tu to saproti!

**4.3. Izdomā vēl vienu antonīmu pāri un raksti divus vai trīs teikumus ar to!
Izmanto šo vārdu dažādas nozīmes, ja tādas ir!**

5. uzdevums.

5.1. Izvēlies vienu vai divus stabiņus! Papildini ar atbilstošu sinonīmu!

1.	Pāri taciņai... Upē... Šodien ganībās... Ko tu ... iekšā un ārā! Pa zālāju...	skraidīt – tekalēt, šaudīties, bizot, bizenēt
2.	Draugi jau... Skolēni... Ir jau vēls, laiks... Tētis ar māmiņu... Svētdien kaimiņi...	gatavoties – taisīties, posties, rīkoties, grasīties
3.	Tu labi... Es tev jau... Lektors plaši un gari... Tu varētu man... Meitene mātei... Kaimiņiene par mani...	izstāstīt – atstāstīt, izteikt, izklāstīt, izplāpāt, izsūdzēt

5.2. Raksti ar katru papildināto vārdu savienojumu no izvēlētā stabiņa vienkāršu paplašinātu teikumu!

v1 un v2

v1, bet v2

Ne tikai v1, bet arī v2

Gan v1, gan v2

6. uzdevums.

6.1. Lasi teikumus! Pasvītro vārdu homoformas, izraksti tās un pārveido pamatformā! Secini, kurās vārdformās veidojas homoformas!

Man nav daudz rotu, armijā rotu esot daudz.

Vakara krēslā sēdēju atpūtas krēslā.

Ja man kāds dotu zeltu, tad mana saimniecība zeltu.

Pakritu vārtos, un tā es te vārtos.

Divi dēli nevar panest vienu dēli.

Veļu laikā veļu baļļu, lai izmazgātu veļu.

No sala te nav ko būties, jo šī sala atrodas pie Golfa straumes un te nav sala.

Bāra bērnu ļaudis allaž bāra.

Kad puīši iet baros, tad es baros, jo – kas tad zirgus baros?

Velti tu viņam devi savu velti.

Kopš viņam bija bruka, visi nākotnes nodomi bruka.

Krītu jau izmisumā, jo veikalā nevar vairs nopirkt krītu.

Niknam vērsim riņķi degunā vērsim.

Kad lietus līst, tad suns grib būdā līst.

Uz pastu neiešu, jo zobu pastu tur nopirkt nevar.

6.2. Papildini teikumus!

Valodā vajadzētu lietot pēc iespējas mazāk homoformu, jo...

Homonīmi un homoformas valodā liecina par...

7. uzdevums.

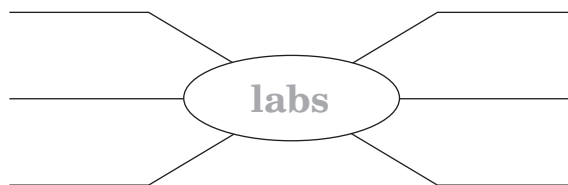
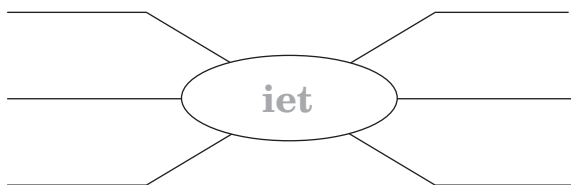
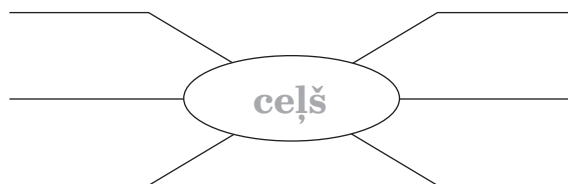
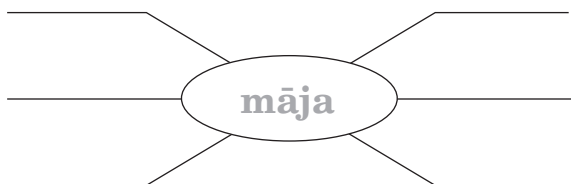
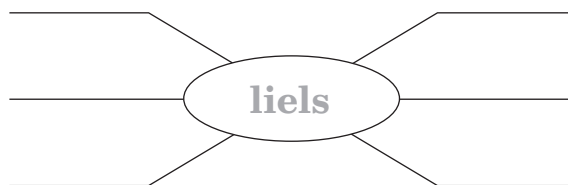
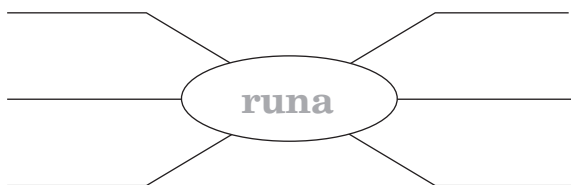
7.1. Lasi teikumus! Nosaki, vai teikumā izceltais vārds lietots tiešā vai pārnestā nozīmē, un ievieci krustiņu [X] atbilstošajā ailē!

Nr.	Teikums	Tiešā nozīme	Pārnestā nozīme
1.	Asi vārdi var aizvainot jebkuru.		
2.	Daugava tecēja rāmi.		
3.	Lai gaiss būtu tīrs , telpas jāvēdina.		
4.	Vectētiņam ir balta galva.		
5.	Dzīves ceļš ir grūts.		
6.	Skolas soma parasti ir ļoti smaga .		
7.	Suns tecēja līdzās saimniekam.		
8.	Maize jāgriež ar asu nazi.		
9.	Man ir tīra sirdsapziņa.		
10.	Plāns ledus ātri lūst .		
11.	Pirmdiena ir smaga diena.		
12.	Sirds lūst lielās bēdās.		
13.	Pilsētā būvē jaunu ceļu .		
14.	Dīvānam ir stingras atsperes.		
15.	Tēvam patīk balta krāsa.		
16.	Visus pārņēma klus prieks.		
17.	Atskanēja klus balss.		
18.	Skolā ir stingras skolotājas.		

7.2. Izvēlies trīs vārdus pārnestā nozīmē un raksti ar tiem saliktus sakārtotus teikumus ar saikli *un*!

8. uzdevums.

8.1. Darini jaunus dažādu vārdšķiru vārdus no dotajiem! Vārdu skaits var būt lielāks vai mazāks, nekā norādīts shēmā!

8.2. Secini, kuras morfēmas visvairāk tika izmantotas vārddarināšanā! Raksti vienkāršu paplašinātu teikumu!

9.2. Lasi informāciju par lietuviešu valodu!

Lietuviešu valoda (*lietuvių kalba*) ir dzimtā valoda apmēram 3,5 miljoniem cilvēku, galvenokārt Lietuvā, kur tā ir vienīgā valsts valoda. Tā pieder pie baltu valodu grupas un ir radniecīgākā latviešu valodai. Tā ir visarhaiskākā no dzīvajām indoeiropiešu saimes valodām.

Lietuviešu alfabētā ir 32 burti. Lietuviešu valodā ir brīvais uzsvars – uzsvērtā var būt jebkura zilbe vārdā. Literārās valodas morfoloģijā tiek šķirtas 11 vārdšķiras, kas pēc funkcijām iedalītas trīs grupās:

- 1) jēdzieniskās – lietvārds, īpašības vārds, skaitļa vārds, vietniekvārds, darbības vārds, apstākļa vārds. Tās ir patstāvīgas vārdšķiras;
- 2) funkcionālās – partikula, prievārds, saiklis. Tās ir nepatstāvīgas vārdšķiras;
- 3) ekspresīvās – izsaukmes vārds un skaņu atdarinājuma interjekcija (lietuviešu *ištiktūkas*). Tās reizē ir gan nepatstāvīgas, gan patstāvīgas – tās vienas pašas var veidot teikumu, piem., *Kaukšt!* (Klaks!).

Lietuviešu valodā lietvārdiem ir divas dzimtes, divi skaitļi, septiņi locījumi un piecas deklinācijas. Īpašības vārdiem, kas tiek saskaņoti ar lietvārdiem dzimtē, skaitlī un locījumā, ir salīdzināmās pakāpes un piemīt noteiktības kategorija. Skaitļa vārdi ir pamata vai kārtas, un tiem var būt lietvārdu, īpašības vārdu un apstākļa vārdu pazīmes. Vietniekvārdi var funkcionēt teikumā kā nomeni vai īpašības vārdi (tiem var būt arī abu vārdšķiru pazīmes) un ir saskaņoti ar lietvārdiem. Darbības vārdiem ir divas kārtas, trīs izteiksmes, četri laiki, divi skaitļi un trīs personas, tomēr šīs kategorijas neattiecas uz visiem darbības vārdiem. Darbības vārdiem tiek šķirtas trīs konjugācijas tagadnē un divas pagātnē. Apstākļa vārdi nav lokāmi. Īpašības vārdiem, skaitļa vārdiem, divdabjiem un vietniekvārdiem sastopamas arī nekatrās dzimtes formas, skaitļa vārdiem un vietniekvārdiem saglabājusies divskaitļa forma.

